

Blahouš Voharčík

Oslavy, zvyky, tradice

Já nevím, jak to kdo vnímá, ale pro mě ty společenské radovánky v práci a tak podobně, byly vždycky nějak nepochopitelné. Všichni se radovali, ale já měl smíšené pocity. Když jsem se s tím setkal, raději jsem se tomu vyhnul.

Lidé se srocovali za účelem zábavy, společenské povinnosti nebo církevní tradice na různých obecně známých místech. Když si tak uvědomuji, církevní tradice se vytratila vůbec (zůstaly jen pravidelné bohoslužby v katolickém kostele, evangelické shromáždění na městském úřadě, každoroční setkání u Studánky Páně v lese pod Javořicí), společenské povinnosti se co nejvíc redukuje, zbyla jen zábava, do které vkládají mnoho sil hlavně pořadatelé, aby si účastníci bez jakéhokoliv vlastního vkladu (kromě peněžního) co nejvíc "užili".

Ještě dříve, než jsem začal kouřit a myslet na holky, chodil jsem ke kolotočům. Ale vlastně jen na střelnici. Na kolotoč jsem jen vylezl, ale vždycky jsem se bál, že tam někdo vrhne (a já jsem na to učenlivý). Nebo takový masopust. Já na to fakt nejsem, a když vidím průvod masek, raději se dekuji. Masky na mě působí tak nějak odpudivě a je mi úplně jedno, že zpívají, hrají, žebrají a dělají vše, co k tomu patří. Takové Vánoce jsou komornější, ty mám rád. Ale také jen odsud posud. Nejlepší, když už jsou za mnou. Narozzeniny, svátky a podobně, to raději ne. Kdyby to tak šlo splnit si své povinnosti vůči bližním a těm, co mi přišli přát, a hotovo. Jsou však události, kterým se člověk dříve tak nějak vyhnout nemohl.

To za mých mladých let se nedalo vyhnout společenským povinnostem, jako byl třeba funus, kdy se nebožtík doprovázel přes celé město, nebo z vesnice do vesnice. Všudypřítomná byla i slavnost Božího těla. To byla dvě shromáždění, která jsem sice nevyhledával, ale vyjadřovaly úctu, byly důstojné, tak jsem cítil, že se to patří. Při Božím těle byly po celém náměstí oltářičky, katolický pan farář pod baldachýnem vedl průvod, děvčátka celá v bílém z košíčků vyhazovala kytičky, vonělo kadidlo a do toho modlitby u každého oltářičku. A já měl dvakrát to štěstí, že když jsem se vracel z nějaké klučičí lumpárny, tak jsem se s tím průvodem setkal. Jednou jsem se do něj dokonce i zařadil, hledaje azyl před pronásledovatelem, kterému jsem předtím prakem rozbil okno. Samozřejmě, že nechtíc. No a funusy, tak na ty jsem měl opravdu štěstí. Jenomže já jsem hned naměkko a začnu bulit, až jsou pode mnou louže, a tak si dělám ostudu. Udělal jsem si ji i mezi kluky a dělám si ji i mezi dědky. Bože, jak já tyhle věci těžko snáším. A kór, když se jim nemohu vyhnout a když jsem k nim okolnostmi nebo lidmi donucen.

Dříve nutili pouze rodiče v rámci výchovy a já ten vzorec chování převzal a ke stejné účasti jsem nutil svoje děti - patří se to. Ale pak začalo nucení mimorodinné bez možnosti dobrovolnosti pro ty, kteří nechtějí. A v tom vynikaly První máje. Tak ty jsem si teda "užíval". Ty První máje, nevím proč, jsem začal vnímat až někdy v roce 1955, 1956. Celý týden předtím táta hledal prapor, a když ho našel a vyvěsil do vikýře na střeše, přišel tátův vrstevník a říkal, že je to málo, že se má pověsit ještě červený prapor s vercajkem. Tak chudák táta sháněl ten červený prapor, ale tenkrát ho prostě nesehnal. Já jsem tehdy chodil do Jedenáctiletky v Kamenici nad Lipou. První máj vyšel na neděli, takže nejezdily autobusy, ale my, coby studenti, jsme ten svátek museli slavit v místě školy. Jak se tam dostali ostatní, nevím, ale my dva, já a Láďa Rafflů, jsme tam šli pěšky. No co, v našich letech... Prostě to tak muselo být. Ani nevím jak, ale najednou jsme oba měli prapory. Tedy já ten rudý, co táta nemohl sehnat. A tak jsme s tím chodili. Rozjásaní občané nesli obří obrazy Marxe, Engelse, Lenina a Stalina. Taky jsem tam viděl Gottwalda. Pionýři měli červené šátečky, bílé košile (mladší generace než moje měla bleděmodré košile, tak teď nevím, jestli si barvu košil mojí generace vybavuji správnou, já pionýr nebyl), organizované ženy měly červené sukně, všichni mávali mávátky a praporky. Hrála hudba a všude spousta slávy. A lid volal: "Ať žije KSČ", "Ať žije mír", "Váleční štváči, střeďte se", "K zářným zítřkům", "Ať žije SSSR", "Se Sovětským svazem na věčné časy" a tak podobně. Pak se to všechno slezlo na náměstí v Kamenici nad Lipou a tam bylo pódium a na něm spousta soudruhů, kteří nám s úsměvem kynuli. Načež se střídali v projevech. Samozřejmě, že v budovatelských, které nám dávaly naději na lepší život pod vedením KSČ. A do toho začalo pršet. Ale to nebyl normální déšť, ale ten, co mrzl. Během několika minut jsem měl ruce jako rampouch, u nosu nudli a bál jsem se, že prochladnu. Asi jsem byl zhýčkaný. Zocelení soudruzi vydrželi. My s Láďou taky, ale neradi. Já vím, je to Svátek práce, vznikl Americe a víme všichni, o co jde. A mně smrkáčovi už vůbec nepříslušelo ten svátek nějak posuzovat. No, ale když to skončilo, byl jsem rád. A tak jsme odevzdali prapory a šli se ohřát do vestibulu hotelu Lípa. A samozřejmě, první co bylo, šli jsme na pisoár. Tedy bylo to akutní. A tak jsme tam s Láďou stáli, hleděli na tu černou stěnu před námi a nějak mi utekla věta, která začala mé celoživotní starosti. K Láďovi jsem prohodil: "Na takový První máj se můžu vy..." To jsme mohli jít v Žirovnici, tam bych šel rád, a teď už jsem mohl být u mámy v teple". No a dál už nic. Domů jsme šli zase pěšky. Hned v pondělí ráno, ještě před vyučováním, zaznělo ze školního rozhlasu: "Žák Voharčík se dostaví do ředitelny". Tak jsem šel. V ředitelně jsme byli jen my dva - ředitel pan učitel Kouřimský a já. A bylo vidět, že nerad, ale že musí, a ten se mě na zmíněnou větu začal vyptávat. A začal mi také domlouvat. Já to chápal jako veliký prohřešek na dělnické třídě a nabýval

jsem dojmů, že dopadnu jako hostinský Palivec, když řekl, že srali mouchy na císaře pána. On tam na tom hajzlíku byl ještě jeden hajzlík. Soudruh školní inspektor. A tak jsem se na téměř čtyřicet let stal předmětem zvýšeného zájmu. Tedy tím to začalo.

Nevím přesně, ve kterém roce to bylo, ale pamatuji si velkolepý První máj s mnoha účastníky, fanglemi, alegorickými vozy, i s veřejnou bezpečností, kdy to slavila Žirovnice spolu s Počátkami. A celý ten průvod jel ze Žirovnice do Počátek a zase zpátky. A do toho padal sníh. Takže zase nic moc. Ale soudě podle nadšení ostatních si to účastníci užívali. Jediný škarohlíd jsem asi zase byl já.

Krásný První máj jsem zažil v Prostějově. To jsem se ho zúčastnil jako student zemědělské školy. A protože jsem tehdy jezdil i v jezdeckém kroužku, setkal jsem se tehdy zblízka s nebývalým jevem. Do toho jezdeckého kroužku byl zakoupen vysloužilý arabský kůň, který předtím účinkoval v cirkusu. Tam se už asi moc neuplatnil, ale opravdu to byl krasavec. A jakou měl chůzi! A ta akcelerace předních nohou! A aby bylo vidět, že na to jezdecký kroužek má, šel jako první před tribunu na náměstí. Koně vyčesaní, kopyta naleštěná, jezdci nažehlení, boty naleštěné, no prostě nádhera. A v sedle toho araba starý Džoky (tak jsme mu říkali). Ale nastojte! Těsně před radnicí spustili muzikanti nějaký tuš, co ten koník znal z cirkusu. Koňovi to došlo, Džokovi ne. Kůň začal dělat naučené kroky a nakonec si před tribunou klekl a Džoky spadl, to jsem tedy dědovi nepřál.

Potom jsem absolvoval dva První máje coby voják. Jeden s vojenskou školou a to v Brně, ale z toho si moc nepamatuji. Oslovili nás totiž soudruzi ze Zetoru, a tak jsem ji měl jako carský důstojník.

Ale nádherný První máj byl v Mikulově. To jsem byl jako zástupce velitele čtyř uvolněn již ráno k jakémusi organizování, ke kterému stejně nedošlo. Tím pádem jsem měl spoustu volného času, a tak jsem celý průvod sledoval z jednoho místa. A opravdu to na mě udělalo velký dojem. Oni ti Moraváci umějí: kroje, cimbálovka, verbuňky a ty výlohy od krámů! U řezníka pyramida konzerv přes půl výlohy a nad ní Lenin. A v celé parádě, i s hvězdou. Ostatně Lenin byl všude a ve všech podobách. Lenin standard - s holou hlavou, Lenin de luxe - s čepicí a Lenin kombi - s ruksakem. Taky tam někdo propašoval Stalina, ale ten chudák za chvíli zmizel. I na té Moravě byl lid bdělý. A na bráně zámku visel Novotný na obraze. Následoval okázalý pochod městem, žádné zbytečné projevy. Převládaly moravské písně, zkrátka pohoda. Zvláštním dojmem na mě působila romská komunita. Upravení, důstojní, žádný opilec a vyvolávali: "Ať žije jedna mája! Všichni cigáni jsou komunisti a všichni komunisti jsou cigáni." Inu, rovnost a bratrství. No a o to přece jde. Ještě bych přidal Marseillezu.

A potom už jen ty První máje v Žirovnici. Ale to už jsou jenom epizody, protože to, co jsem zde zažil a co si pamatuji, je na román. A já mám ještě paměť dobrou. Na těch Prvních májích v Žirovnici jsem kromě času stráveného doma s nějakou nemocí, byl na všech. Ono se to v zaměstnání muselo hlásit a soudruzi si to ověřovali. Tak jsem tam chodil. A proč ne? A bavil jsem se, když se to hlavnímu organizátorovi "vymklo z ruky", jak nešťastně naříkal, a zařadil třeba hasiče až za zahrádkáře. Chudák. Sako se dvěma rozparky nezapnuté, nudli u nosu a už organizoval. A nikdy mu to nevyšlo. Ta reže! A ty přípravy. To se prvně stavělo pódium. To nejpěknější a největší stálo na rozcestí Gottwaldovy a Počátecké ulice, tedy na dnešním autobusáku, nebo chcete-li Na Florenci. Na tom místě také stojí křížek. Bavil jsem se, jak dělali, že tam není. Ale ne moc okatě. To aby se serviláci jiné stranické příslušnosti nad tím moc nepozastavovali. Také se hledalo místo, od kterého se to bude komentovat a rozvěšovaly se ampliony. A ve všech budovách se vyvěšovaly prapory. Vždy dva - jeden náš a jeden bratrů. A praporky se dávaly i do oken. Nejlépe do každého okna a takovým způsobem, aby se křížily, nebo aspoň aby se nahoře o sebe jakoby "opíraly" - dávaly se prostě křížem. Sem tam nějaké mávátka, stužka, stuha, nebo obraz státníka. A nápisy na plátně přes celou ulici. A ráno to začalo budíčkem. To chodila žirovnická kapela z ulice do ulice a svižně budila spáče. Tedy hlavně ty, co se zdrželi na čarodějnicích. Ta kapela hrála forte. Ale co to všechno bylo proti bubeníkovi. Ten měl snad největší buben na světě. Také mu ho musel táhnout pomocník v postroji. Tedy ten buben, ten mě fascinoval. Na ten jsem vždycky čekal. Ten budíček trval dost dlouho. To víte, než se takové město obejde. A pak se občané začali scházet na svá seřadiště. Ta se tvořila podle podniků a spolků. A to pořadí bylo tajemstvím pořadatelů. Takže se tam scházela parta rybářů, myslivců, hodně milicionářů, hasičů, tedy těch, co byli ve stejnokrojích. Potom tam byli pionýři, Český svaz žen (bílé blůzky, červené sukně, červené šátečky v rukou. Škoda, že se nějak vytráceli svazáci. Škoda, že byli zrušeni Skauti a Sokolové, to tam těch krojů mohlo být ještě víc. Následovali školáci. Jednak podle škol, například častrovští, žirovničtí, potom podle tříd a podle učitelů. To bylo zajímavé. Já jsem si vždy představoval, jak jdou po rotách a podle velitelů. Tedy třídní a jako první ředitelka s tasenou šavlí. Ale to se mi nesplnilo. Představa to však byla pěkná. A potom šli zaměstnanci podle jednotlivých zaměstnavatelů. Knoflíkáři vždycky první, potom masna, textilka, dokonce i výkup a statek. Postrádal jsem nádražáky, ale ti šli v Počátkách. A všichni byli veselí a hlásali a volali různá hesla. Například: „Ten kdo stojí na chodníku, nemiluje republiku.“ A do toho komentář z amplionu. A také stojí za zmínku ty ozdobené hvězdy a vstupy do jednotlivých fabrik i některých domů. Břízky, fábory, no prostě jak na slovácké svatbě. To zdobení mi děsně připomínalo ty oltářičky rozeseté po žirovnickém náměstí při

Božím těle. Nic nového. Jenom ty holčičky, co házely kytičkami, mi chyběly. A davy se daly na pochod! V narežírovaném pořadí za hlučné muziky a výkřiků šťastných manifestujících se to valilo Žirovnicí. Tohle všechno bylo komentováno těmi amplióny rozestými po zdech. To víte, že musel mít hlasatel přehledné stanoviště, aby všechnu tu nádheru a nadšení pracujících mas popsal. A tak se ozývalo: „Na náměstí Julia Fučíka právě vchází pracující knoflíkářského průmyslu vedeni svým ředitelem a nadšeně skandují: „Ať žije První máj!“ A dodal: „Ať žije soudruh Marx, Engels a Husák“. „Pracující KPŽ plní plán na 120% a úderníci se připravují na další zvýšení produkce.“ A zase: „Se SSSR na věčné časy a nikdy jinak.“

„A za zatáčkou se objevuje nápis nesený dvěma svalnatými řezníky. A na něm stojí: „Pracovníci jihočeského průmyslu masného zdraví První máj“. A amplion řve: „Vítejte nám soudruzi! My víme, že se na vás můžeme spolehnout a že i vy poneseáte prapor revoluce stále vpřed. Ať žijí zaměstnanci JPM (Jihočeského průmyslu masného). Ať žije První máj!“ No a takhle se to opakovalo stále. Jenom nevím, kde ten, co to hlásil, bral slova. Teda huba mu jela jako šlejířovi. Zkušený reportér. A ty davy se hrnuly, až skončily před tribunou. V posledním období byla vždy Na Florenci. A tam zakrývala ten křížek. A byla prostorná. Víte, co se jich tam vešlo? První, ten u mikrofону, byl politický potentát. A potom ti ostatní. Ony tehdy byly organizace Národní fronty, a těch bylo!